

»Kim był ten człowiek?«

(Fr. św. Jana, V w 12)

»»Kim był ten

człowiek?««

Tamara Karren

Sztuka oparta na „Pamiętniku z getta” Janusza Korczaka i wielu jego innych dziełach oraz na szeregu opracowań o Korczaku.

Autorka

Monodramat
dzieje się w ciągu dwóch nocy i jednego dnia
3–5 sierpnia 1942

Rzecz o Januszu
Korczaku

Dokąd z dziećmi odchodzisz współczesny Sokratesie?
Któryś zmyślał baśnie, sam stałeś się legendą,
Któryś oszukał dzieci, że śmierć je rychła nie czeka,
Tobie dobroć i męstwo śmiertelną koszulę przędą
I pamięć o Tobie wzbiera jak rozlewista rzeka.

Włodzimierz Słobodnik
Tren ku czci Janusza Korczaka

W roli Korczaka:

1842
↙

P.

L.

Marek Bargiełowski

Janusz Korczak – właściwie jego nazwisko brzmiało Henryk Goldszmit. Urodził się w Warszawie 22 lipca 1878 lub 1879. Ojciec jego, Józef Goldszmit, był znanym warszawskim adwokatem. Szczęśliwe dzieciństwo Henryka przerwała śmierć ojca i kilkunastoletni uczeń gimnazjalny musiał zacząć zarabiać na życie korepetycjami. Już wtedy próbuje swoich sił literackich. I oto w roku 1898 ogłoszono w *Kurierze Warszawskim* konkurs literacki im. I. Paderewskiego dla młodych twórców. Henryk Goldszmit wysłał swój czteroaktowy dramat *Którędy?* – pod pseudonimem Janusza Korczaka (wziął to nazwisko z przypadkowo leżącej na stole powieści J.I. Kraszewskiego *Historia o Januszu Korczaku i pięknej miecznikównie*). W druku wyróżnionych na konkursie prac zmieniono Janusza na Janusza – i tak już zostało na całe życie. Janusz Korczak rozpoczął współpracę z *Kolcami* i *Wędrowcem*, a później z *Przełędem Społecznym*. Jego pierwsze felietony zostały opublikowane w wydaniu książkowym w roku 1905 pt. *Koszalki-opalki*. W tym czasie Korczak studiuje na wydziale medycznym Uniwersytetu Warszawskiego, a także pracuje społecznie, opiekując się dziećmi biednych dzielnic Warszawy. Efektem tych doświadczeń była książka *Dzieci ulicy* (1901). Po roku 1905, już jako dyplomowany lekarz pediatra, Korczak podejmuje pracę w warszawskim szpitalu dziecięcym im. Bau-

Scenografia:

Paweł Dobrzycki

manów i Bersonów. Prowadził też praktykę prywatną, nie zaniedbując przy tym pracy literackiej. Od stycznia 1904 ukazywała się w *Głosie* w odcinkach jego powieść *Dziecko salonu*. Książka ta będąca oskarżeniem obyczajów życia mieszczańskiego i przesądów wychowawczych, przyniosła mu spory rozgłos. Korczak był już wtedy wziętym lekarzem burżuazji warszawskiej, której kazał sobie słono płacić za wizyty lekarskie, natomiast biedotę leczył za darmo. Powoli wciąga go praca wychowawcy. Podejmuje bezpłatne zajęcia w kolonijnych turnusach wakacyjnych dla chłopców: jednego lata z dziećmi żydowskimi, drugiego z dziećmi polskimi. W wyniku tych doświadczeń powstają dwie książki: *Moški, Joski i Srule* (1910) oraz *Józki, Jaški i Franki* (1911). W roku 1908 wszedł Korczak do zarządu Towarzystwa Pomoc dla Sierot i brał udział w projektowaniu i budowie nowego domu dla sierot przy ul. Krochmalnej 92. Budował ten dom jak gdyby dla siebie, bowiem w dniu otwarcia Domu Sierot – 7 października 1912 przeniósł się tam wraz z dziećmi, został dyrektorem tej placówki i nie opuścił jej aż do śmierci. Odtąd Korczak poświęcił się całkowicie dzieciom, sprawom ich rozwoju i wychowania. Ten świetnie zapowiadający się lekarz pediatra, interesujący pisarz, porzuca karierę lekarską, wyrzeka się sławy, bogactwa, życia osobistego, by oddać się dzieciom. W okresie pierwszej wojny

Konsultacja reijzerska:

Zygmunt Hübner

Korczak wyzwał prawdę już samą obecnością swoją. Każdy w obcowaniu z nim stawiał się sobą – był sobą. Czuli się całą małość frazesów, zakłamania i form nieistotnych. Tęskniło się wprost do tej prostoty i czystości myśli, które niósł ludziom jego dziwne dobre oczy.

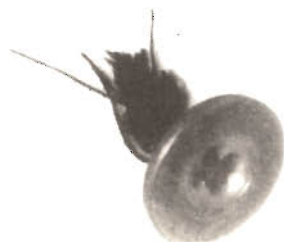
Maria Grzegorzewska

światowej został zmobilizowany i był ordynatorem szpitala dywizyjnego na froncie ukraińskim, a następnie odwołany do pracy lekarskiej w przytułkach dla dzieci w Kijowie. Tam rozpoczął pracę nad swoim wielkim dziełem zatytułowanym *Jak kochać dziecko*. Po wojnie powrócił do Warszawy, by znów kierować swoim Domem Sierot przy pomocy Stefanii Wilczyńskiej, oddanej współpracownicy, która również poświęciła swe życie dzieciom.

W latach dwudziestych Korczak publikuje w czasopiśmie dla dzieci i młodzieży *W Słońcu* cykl artykułów *Co się dzieje w świecie?* Ukazują się szkice poetyckie Korczaka zatytułowane *Sam nas sam z Bogiem. Modlitwy tych, którzy się nie modlą*. W roku 1923 zostaje wydany *Król Maciuś Pierwszy* oraz *Król Maciuś na bezludnej wyspie*, a w 1924 *Bankructwo małego Dżeka*. W okresie 1924–39 Korczak wykładał w Instytucie Pedagogiki Specjalnej oraz w Wolnej Wszechnicy Polskiej i współpracował z naukowymi czasopismami pedagogicznymi. Był także biegłym do spraw dzieci przy sądzie okręgowym w Warszawie. W latach 1926–31 redagował razem z dziećmi *Mały Przegląd*, pismo dla dzieci i młodzieży. W tym czasie powstają: powieść *Kiedy znów będę mały*, dialogi *Bezwstydnie krótkie* (1926), broszura *Prawo dziecka do szacunku* (1929), *Prawidła życia, Pedagogika dla młodzieży i dorosłych* (1930).

Kompozycja piosenki:

Krzysztof Majchrzak

1 października 1931 odbyła się w warszawskim teatrze Ateneum premiera sztuki Janusza Korczaka *Senat szaleńców. Humoreska ponura* w reżyserii Stanisławy Perzanowskiej, ze Stefanem Jaraczem w jednej z głównych ról. Niestety, przedstawienie nie zostało dobrze przyjęte zarówno przez publiczność, jak i przez recenzentów. W latach 1935–36 Korczak wygłaszał w Polskim Radio cykl felietonów pedagogicznych *Gadaninki radiowe Starego Doktora*. Jego powieść *Kajtuś czarodziej* ukazała się w roku 1935, a w 1938 opowiadanie biograficzne *Uparty chłopiec. Życie Ludwika Pasteura* oraz zbiór pt. *Refleksje*. W tzw. Biblioteczce Palestyńskiej dla Dzieci wydał Korczak kilka opowiadań: *Ludzie są dobrzy*, *Trzy wyprawy Herszka*. Tuż przed wybuchem II wojny światowej ukazały się: *Pedagogika żartobliwa. Moje wakacje. Gadaninki radiowe Starego Doktora*. We wrześniu 1939, do chwili zajęcia Warszawy przez Niemców, był Korczak prelegentem w Polskim Radio. W czasie ewakuacji Domu Sierot do getta w roku 1940 został aresztowany i więziony przez kilka miesięcy na Pawiaku. Zwolniony za kaucją kierował nadal – już w getcie – Domem Sierot i przytułkiem miejskim przy ul. Dzielnej. W maju 1942 zaczął pisać w getcie *Pamiętnik* (wydany w roku 1958). To ostatnie dzieło Janusza Korczaka, pisane niemalże do ostatnich dni,

Inspicjent-sufler Teresa Brzostowska

znalazło po czterdziestu latach odbicie w monodramie Tamary Karren *Kim był ten człowiek?* 5 sierpnia 1942 zlikwidowano Dom Sierot w warszawskim getcie, a Janusz Korczak wraz z dziećmi i personelem zakładu został wywieziony do obozu zagłady w Treblince, gdzie został razem z nimi zamordowany. Nie chciał rozstawać się z dziećmi, dla których przez całe swoje życie tworzył świat szczęśliwy, wyzwolony spod wszelkiej przemocy, krzywdy i egoizmu społeczności dorosłych.

M.C.

Teatr Powszechny w Warszawie
Dyrektor i kierownik artystyczny
ZYGMUNT HÜBNER
Zastępca dyrektora
KRZYSZTOF RUDZIŃSKI

Redaktor programu Magdalena Ciesielska
Opracowanie graficzne Maciej Buszewicz

Wydawca: Teatr Powszechny
03-801 Warszawa, ul. Zamoyskiego 20
Telefoniczna rezerwacja biletów:
18-25-16, 18-48-19

Cena zł. 50.-

Teatr Powszechny 1987
w Warszawie

Meta Scena

